

Sağlık personeli için sürekli mesleki gelişim modelleri

Prof. Dr. Mustafa Altındış

1966 yılında Konya'da doğdu. Selçuk Üniversitesi (SÜ) Tıp Fakültesi'nden 1989'da mezun oldu. Aynı fakültenin Mikrobiyoloji Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamladı. 1999 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Anabilim Dalına kurucu öğretim üyesi olarak atandı. 2002 yılında Viroloji Bilim Doktoru, 2005 yılında Klinik Mikrobiyoloji Doçenti oldu. Erasmus kapsamında Macaristan ve Avusturya'da misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Bir yıl kadar görevli bulunduğu İngiltere NHS Leeds Teaching Hospitals'de laboratuvar kalite sistemlerini inceledi, moleküler viroloji referans laboratuvarında çalıştı. Mayıs 2011'de AKU Tıp Fakültesinde profesörlük kadrosuna atanan Dr. Altındış, Haziran 2013 tarihinden itibaren Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Mikrobiyoloji AD Başkanlığı görevine atanmış olup halen Eurorotanet Projesi Türkiye Koordinatörlüğü yanı sıra 2 ayrı TÜBİTAK projesini de yürütmektedir.

Teknoloji ve endüstride yaşanan hızlı değişim, tıp bilşimini sağlık sektörünün merkezine taşıyor. Hasta odaklı bir değişimin yaşandığı sektörde tıp bilşimi, verimliliği artırıp hataları en az indirirken internet teknolojileri de kronik hastalıkların bakımı konusunda önemli rol üstleniyor. Karar destek sistemleri ve sağlık enformasyon yönetiminin önem kazanmaya başladığı sektörde, sistemlerin başarısı da mesleklerini icra şekli değişmeye başlayan sağlık personelinin uyumu ve eğitiminden geçiyor.

Sağlık eğitimindeki geleneksel öğretim yöntemlerinin, kavram ve becerileri aktarmada yetersiz kalması yeni model arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Günümüzde bazı tıp fakülteleri "eğitim ve kurslar", "olgular üzerinde küçük gruplar hâlinde tartışmalar", "genel klinik eğitim ve uygulamaları" ve "probleme dayalı öğrenme" gibi geleneksel yöntemleri "sanal durumlar ve simülasyonlar", "online" ders gibi yenilikçi yöntemlerle harmanlama yoluna gitmişlerdir. Tıp alanındaki bilgi ve birikimler olağanüstü hızda artmaktadır. Bu nedenle sağlık eğitiminde ezber yerine internet tabanlı eğitime yer verilmelidir. Örneğin; orto-

pedinin artroskopik diz ameliyatlarının anlaşılmasının ve eğitiminin bazı animasyonlar ve simülasyonlarla daha kolay yapılı hale geldiği bildirilmiştir. Elbette bu uygulamaların öncesinde eğitim ve öğretim sisteminde köklü değişiklikler ve ciddi ön hazırlıklar yapılmalıdır (ders notları ve ders videoları sanal ortama aktarılmalı, üç boyutlu materyaller kullanılmalı ve nitelikli bilgi bankaları kurulmalı).

Sağlık personeli eğitimi, mezuniyet öncesi eğitim (fakülte ve yüksekokullarda verilen lisans eğitimi), mezuniyet sonrası eğitim (yüksek lisans, doktora, uzmanlık eğitimi vs.) ve sürekli sağlık eğitimi (mesleğin uygulandığı sürece alınan) şeklinde üçe ayırmak gerekmektedir. İlk iki eğitim verilmekte, yani belirli kurallar ve modellerle önceden belirlenerek eğitim alacak kişiye verilmekte, sonuncusu yani sürekli tıp eğitimi (STE) ise eğiticinin istemi doğrultusunda farklı formatlarda (kurs, kongre, sertifika programları, internet üzerinden e-eğitim vb.) alınmaktadır.

Sürekli mesleki gelişim

Sağlıkta mezuniyet sonrası eğitim, sürekli tıp ya da yeni adı ile sürekli mesleki gelişim (SMG) eğitimi, sağlığın geliştirilmesi

için önemli bir stratejik destek sürecidir. SMG temel tıp eğitimini ve mezuniyet sonrası eğitimini tamamlamış olan doktorların ve diğer sağlık çalışanlarının, bütün meslek yaşamları boyunca devam edecek olan eğitim sürecini tanımlar. Ancak SMG yalnızca tıp eğitimi kapsamındaki konu ve etkinlikleri değil, bunun daha ötesindeki etkinlikleri de içerir. Bu nedenle SMG her sağlık çalışanı için mesleki bir zorunluluk olduğu gibi sağlık hizmetinin niteliğinin artırılması için de bir ön şarttır. Daha önce kullanılan sürekli tıp eğitimi (STE) terimi, sürekli mesleki gelişim terimiyle yer değiştirmiştir. Bu yeni terim hem tıp eğitiminin mezuniyet sonrası fazında daha geniş bir kapsamı yansıtır hem de SMG ile ilgili sorumluluğu sağlık çalışanına bırakır. SMG, sürekli tıp eğitimi ve sürekli mesleki eğitimin bir bileşimidir, didaktik öğrenmenin ötesinde, kişinin kendinin yönetiminde öğrenmesi ve kişisel gelişimini, örgütsel ve sistem faktörlerinin göz önünde bulundurulduğu bir ortamda sağlama-sıdır. SMG kişinin kendisinin yönettiği öğrenme süreci, profesyonel farkındalık, olayların içinde öğrenmeyi geliştirme, çok disiplinli, birden fazla düzeyde, öğrenme gereksinimleri belirlenmiş kişi ve organizasyonlarla ve yeni şeyler öğrenmeye odaklı profesyonel yaklaşımı kapsar. Üstelik SMG, hasta, toplum ve

sağlık yöneticileri için çok geniş bir şeffaflık sunar. Bu açıdan akademik ve dışsal olmaktan çok, içsel, katılımcı işbirliğine açık bir yapısı vardır.

Hayat boyu eğitim modeli olarak sürekli mesleki gelişim

Hekimlerin SMG hakkında bilgi, tutum ve davranışlarını inceleyen çalışmalar; aile hekimlerin davranış değiştirmede sürekli tıp eğitiminin rolüne yönelik algıları değerlendirildiğinde, bir tek etkinlikten çok; sürekli tıp eğitimi kaynaklarından okuma, internet, uzman mektupları, meslektaşlarla görüşme, geri bildirimler ve geleneksel toplantılardan öğrenmenin daha etkili davranış değiştiriciler olduğu vurgulanmaktadır. Hemşireler üzerinde yapılan niteliksel bir araştırmada ise SMG için olumlu bir algı olduğu gözlenmiş ve SMG'nin yöneticilerin liderlik stilleri üzerine de etkili olduğu saptanmıştır. Liderin değişime açıklığı hemşirenin etkinliklerini yansıtabilmesi bir SMG başarısı olarak ön plana çıkmaktadır.

Sürekli mesleki gelişimde içerik ne olmalı?

Gerek mezuniyet öncesi ve gerekse mezuniyet sonrası tıp eğitim müfredatının yenilenme gereksinimi açıktır. 21. yüzyılda kronik hastalıklar ve kanser olguları artacak olup müfredatın bu yönden zenginleşmesi gerekmektedir. Ayrıca tıpta bilginin yarılanma süresinin ortalama 3,5 yıl olduğunu düşünürse bu değişim ve güncelleme gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Eğitimde yeni teknolojilere ilişkin bilgiler vermek yetmez, birinci basamak sağlık hizmetini bilgili ve bilinçli bir şekilde uygulayacak kişilerin yetişmesine yönelik uygulama hedefleri de vermek gerekmektedir.

Sürekli mesleki gelişim eğitimi planlamasında gelecekte personel sayısı

Planlamalara göre; sağlıkta insan gücü eksikliğini kapatmak amacıyla tıp fakültesi kontenjanı 4.500'den 7.500'e çıkmıştır. Bu sayıyı 10 bine, hemşirelik kontenjanını ise 20 bine çıkacak gibi planlanmaktadır. Günümüzde 120 bin olan hekim sayısının Sağlık Otoritesi ve planlayıcıları tarafından 2015'te 130 bine, 2019'da 155 bine, 2023'te 200 bine ulaşması hedeflenmektedir. Benzer bir çalışma ile halen 163 bin olan ebe/hemşire sayısının ise 2015'te 238 bine, 2019'da 310 bine, 2023'te 400 bine ulaşması beklenmektedir. Toplamda 650 bin olan sağlık sektöründe çalışan sayısını da 2015'te 715 bine, 2019'da 853 bine, 2023'te yaklaşık 1 milyon 100 binlere ulaşacağı öngörülmektedir. Avrupa Birliği normlarına yönelik personel sayısı

hesaplamaları ve hedef koymalarda, yükseköğrenim otoritelerinin de (MEB ve YÖK) paralel olarak eğitimde kalite, standartlar ve akreditasyon ile planlama ve yaptırımlarının olması gerektiği açıktır.

Mezuniyet sonrası eğitimde köşe taşları

1. Göreve göre özelleştirilmiş eğitim modelleri sunulmalı

Başta hekimler olmak üzere iş yapış şekilleri değişmeye başlayan sağlık çalışanlarının değişimin liderleri olarak etkin rol alması gerektiği ve sektörün bu değişim liderlerini eğitmesinin şart olduğu açıktır. Eğitim noktasında tedarikçisinden analizcisine, hemşiresinden hekimine ve evde bakım verenine kadar her aşamadaki sağlık personeli için özelleştirilmiş eğitim modelleri hazırlanması ve bu modelin doğru kurgulanması gerekmektedir.

2. Sağlık enformasyon yönetimi profesyonelleri yetiştirilmeli

Türkiye için oldukça yeni bir konu olan 'sağlık enformasyon yönetimi' alanında yol kat etmiş ülkelerden örnekler alınarak e-sağlık uygulamaları için gerekli olan "sağlık enformasyon direktörü" diye anılan bir meslek grubunun yetiştirilmesi gerekmektedir.

3. Sağlık çalışanları bilişime yaklaştırılmalı
Karar destek sistemlerine katkı sağlayan hastane otomasyon yazılımlarının başarısının büyük oranda kullanıcıların bilişim ile yakınlıklarına bağlı olduğu bilinmektedir. İstenen sistemler oluştursa bile sistemlerin son kullanıcı olan hekim ve hemşirelerin doğru kullanımı ölçüsünde sonuç verdiği de açıktır. Dünyadaki e-sağlık projelerinde hekim ve hemşirelerin bilişim yeteneklerinin yetersiz kalabildiği, sistemlerin başarılı olmasında yüzde 70 son kullanıcı uyumu, yüzde 13 organizasyonel yapı, yüzde 1'lik bir oranda da program kaynaklı sorunlar bildirilmektedir. Sağlık çalışanlarının bilişime daha yakın olmalarının sağlanması ve teknoloji kullanımı konusunda performans sistemi oluşturularak desteklenmesi ve özendirilmesi gerekebilecektir.

Sürekli mesleki gelişim eğitiminde standardizasyon ve akreditasyon

Akreditasyonun amacı, tüm alanlarda mezuniyet sonrası eğitimlerin ülkemiz için belirlenen asgari standartların karşılanmasını garanti altına almak ve çalışanların özgün koşullarını da göz önünde bulundurarak sürekli gelişimi özendirilmesidir. Sağlık eğitiminde akreditasyon için ön koşullardan en önemlisi ulusal standartların belirlenmesidir. Bu

Mezuniyet öncesi ve sonrası sağlık eğitimi içeriği, ülkenin konumuna ve koşullarına göre kesinlikle yeniden ele alınmalı, öğrencilerin klinikle tanışması daha erken yıllara çekilmeli, ancak bu uygulama temel bilgiler almadan da yapılmamalıdır. Sağlık eğitiminde insanın odaklandığı, mekanik olmayan bir eğitim modeli uygulanması beklenmektedir. Bunun için de tıp-sanat-felsefe kesişmesinden yararlanılmalıdır.

standartlar aynı zamanda fakültelerin eğitim programlarına yönelik gözden geçirme ve iyileştirme çalışmalarında bir kılavuz olarak işlev görecektir. Uzmanlık dernekleri, Sağlık Bakanlığı ile birlikte mezuniyet sonrası sürekli mesleki gelişim konularına rehberlik edebilirler.

Sürekli mesleki gelişim yönteminde model arayışı; e-öğrenme

E-öğrenme sağlık profesyonellerinin eğitiminin yeni ve değişen yüzüdür. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sağlık profesyonellerinin sürekli eğitiminde yapısal değişiminin olmasına yardım etmektedir. E-öğrenme farklı coğrafi bölgelerde rotasyon sistemi ile çalışan sağlık profesyonellerine asenkronize öğrenme imkânı sağladığı için, sağlık çalışanlarının kariyer gelişiminde çeşitli imkânlar sağlamaktadır.

Sağlık alanında sunulan hizmetler açısından dünyada son yıllarda birçok olumlu gelişme yaşanmaktadır. Biyoteknolojideki gelişmeler ile daha tanı olanaklarına, multidisipliner ekip çalışmasının yerleşmesi ile daha etkin hasta yönetimine, iletişim ve enformasyon teknolojisinin gelişmesi ile yeni tedavi yöntemlerinin bilgisine daha çabuk ulaşabilmektedir. Bu bağlamda hekimlerin sürekli tıp eğitimi (STE) ve sürekli mesleki gelişimlerinde (SMG) yeni yaklaşımlara gereksinim doğmaktadır. Elektronik-öğrenme (e-öğrenme) bu gereksinime karşılık vermeye çalışan

yeni yönelimlerden biridir. Tüm dünyada e- öğrenmeye karşı giderek artan bir ilgi söz konusudur.

Mezuniyet öncesi tıp eğitiminde, uzmanlık eğitiminde ve özellikle sürekli mesleki eğitimde e- öğrenme yaygın olarak kullanılmaktadır.

E-öğrenme, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak desteklenen, çağdaş bir öğretim yöntemidir. Kullanılan elektronik teknoloji, bilgisayar tabanlı eğitimde kullanılan teknolojiye göre daha kapsamlıdır. E-öğrenme, “online” öğrenmeye kıyasla daha kapsamlı bir “web” tabanlı öğrenme ortamıdır. E-öğrenme programının amacı, tutarlı bir kullanıcı ara yüzü üzerinden katılımcıların/öğrencilerin eğitim materyallerini bütün yönleri ile ele alabilmelerini sağlayan “sanal öğrenme ortamı” oluşturmak, bazen de yönetilen bilgi sistemi ile kombine edilerek “yönetilen öğrenme ortamı” oluşturmaktır.

Neden e- öğrenme?

E-öğrenme, dünya çapında özellikle yükseköğretimde yaygın olarak kullanılan bir eğitim yöntemi haline gelmiş durumdadır. Birçok üniversitede “online” öğrenci desteği/danışma, kütüphane kaynaklarına ulaşım ve kitap satışı hizmetleri bulunmaktadır. ABD e-öğrenmeye günümüzde öncülük eden ülkeler arasında olup yükseköğretim kurumlarında yaklaşık 4.5 milyon öğrenci “online” eğitime katılmakta ve yarısından fazlası en az 1 adet “online” kurs almaktadır. İngiltere’de sağlık alanında pek çok kurum ve kuruluş adeta sayısız e-öğrenme materyalleri üretmiş durumdadır. İngiltere’de tekrarlar ve maliyet açısından, e-öğrenmede merkezi bir organizasyonla standartların belirlenmesi, yeniliklerin ve materyallerin paylaşımı ve tekrar kullanımı gibi ilkelerle büyük bir işbirliği önermişlerdir. Tıp eğitimi camiasının önde gelen isimlerinden Harden, tıp alanında e-öğrenmenin geçici bir heves olmadığı, yalnızca bilgi aktarımı değil etkin bir öğrenme ortamı olduğu ve öğrencilerin izole olmadan tam aksine “online” grupların üyesi olarak birlikte öğrenme deneyimi yaşadıklarını öne sürmüştür.

Tıpta uzmanlık eğitiminde e-öğrenme yaygın olarak kullanılmaktadır. Çok sayıda basit ya da kapsamlı, çok çeşitli e-öğrenme materyali uzmanlık eğitiminde kullanılmaktadır. Özellikle acil tıp alanında oldukça başarılı örnekler geliştirilmiştir. Uzmanlık eğitiminin yoğun çalışma temposu ve sık nöbetlerin getirdiği zaman kısıtı, bilgi ve beceri geliştirme için e-öğrenme, haftanın 7 günü 24 saat her yerde kullanılabilen bir fırsattır.

Örnek e-öğrenme portalları

“British Medical Journal” grubu tarafından hazırlanmış bulunan “BMJ learning” web sitesi (<http://group.bmj.com/products/learning>) tüm hekimlere bazı modüller ücretsiz bir kısmı ise 7-10 Sterlin gibi ücret karşılığında e-öğrenme olanakları sunmaktadır.

ABD’de “Medscape” web sitesi (<http://www.medscape.com>) çok gelişmiş bir örnektir. Bu sitede tüm branşlar için ayrı ayrı e-makaleler, e-derlemeler, e- olgu sunumları mevcuttur. Bu e-modüller ülkenin STE kredi sistemi ile ilişkilendirilmiş olup, modüle giren sağlık çalışanı, eğitim sonunda STE kredi puanı kazanmaktadır. Burada modüller ücretsiz olup endüstri sponsorluğu mevcuttur.

Sponsorlar ve modülü hazırlayan eğiticiler hakkında kullanıcıya ayrıntılı bilgi verilmekte ve “conflict of interest” (çıkar çatışması) açıklaması her modülde yapılmaktadır. Avrupa’da bir üniversitenin yayını olan ve cerrahi ameliyat tekniklerini öğretmek üzere kurgulanmış “websurg” sitesi (www.websurg.com) olağanüstü başarılı bir modeldir.

Endüstri destekli “Clinical Care Options Oncology” web sitesi de (<http://www.clinicaloptions.com>) özellikle onkoloji alanındaki yenilikleri duyurmak üzere tasarlanmıştır. ABD’de Çocuk Cerrahisi alanında hizmet veren “Pedialink” web sitesi başlı başına mükemmel bir e-öğrenme portalıdır.

E- öğrenme ile ilgili değerlendirme

Düz metin katkılı resim, animasyon, ses ve görüntü kaydı, “online” tartışma teknikleri kullanılmalıdır. Otomatik geribildirimlerle kendini değerlendirme çok yararlı olmaktadır. E- öğrenme rahat ve güvenli bir probleme dayalı öğrenme topluluğu oluşturmaktadır. Başarılı bir e-öğrenmenin ana göstergesi eğitim görenlerin “web” alanını ne kadar kullandıklarıdır.

E-öğrenme ortamının öğrenim özellikleri: E-öğrenme, uzaktan ve kendi kendine öğrenme için uygun bir yöntemdir. Yüz yüze eğitime bir alternatif değil, aksine onu tamamlayıcı, destekleyici ve geliştirici bir öğretim yöntemidir. Yüz yüze öğretim yöntemleri ile birlikte kullanıldığında öğrenimin etkinliğini daha da artırır. E-öğrenme için iki temel yaklaşım vardır:

Senkronize oturma: Tüm katılımcıların aynı anda katıldığı, bazen bir eğitmen tarafından kolaylaştırılmış oturumlardır. Süreç ve tempo bu eğitmen tarafından yönetilir.

Asenkronize oturma: Burada katılımcı/ öğrenci kendi kendini yönetir ve temposunu kendisi belirler.

E- öğrenmede Avantajlar

Geleneksel yöntemlere karşı en önemli avantajı, değişen tıp gereksinmelerine hızlıca uyum sağlayabilmesi ve maliyeti büyük oranda azaltmasıdır.

- E-öğrenme ortamı;
- Taşınabilir ve farklı lokalizasyonlardan ulaşılabilir olması,
- Çeşitli karmaşık görüntüleri kullanabilmesi,
- Simülasyonlarla eğitimin desteklenebilmesi,
- Kullanıcının kendi kendini değerlendirebilmesine olanak vermesi,
- Asistanlar için çekirdek müfredat programı ile ilişkilendirilebilmesi,
- Bireysel SMG programlarını desteklemesi, sertifikasyon olanak vermesi,
- Sağlık çalışanları ve toplumun eğitimi için kullanılabilmesi bakımından avantajlı bir öğrenme yöntemidir.

Özel geliştirilmiş e-öğrenme sistemleri, kullanıcıya erişim avantajı ve güvenilir kaynak olma olanağını sunar. E-öğrenme yöntemi, hem hareketli hem de durağan görüntüler üzerinden öğretme olanağına sahiptir. E-öğrenme yönteminde kompleks üç boyutlu görüntüler ve animasyonlar kullanılabilir.

Kendi kendini değerlendirme ve geribildirim sağlama elektronik ortama özgü eşsiz bir özelliktir. Özellikle geri bildirimde şunlar dikkate alınmalıdır:

- Geribildirim e-öğrenme hazırlayıcıları için çok değerlidir.
- Kendi kendini değerlendirilebilme kişisel kılavuzluk için değerlidir.
- Zorunlu ve tatmin edici bir değerlendirme kısmı e-öğrenme paket programının bir parçası olarak oluşturulabilir. E-öğrenmede öğrencinin aldığı not, öğrenci tüm eğitim içeriği üzerinden değerlendirildiği için daha gerçekçi bir nottur.

E- öğrenme için bir diğer standart uygulama alanı SMG materyallerinin hazırlanmasıdır. Farklı seviyelerdeki farklı kişiler için farklı menüler oluşturularak, kişisel bir SMG programı planlanması daha kolay hale getirilebilir.

Pek çok SMG programı, uzmanlık dernekleri tarafından düzenlenen toplantılarla gerçekleştirilmektedir. Pratikte çoğu hekim için SMG programlarına katılmak ve belgelendirilmek bu toplantılara bilfiil katılmak yoluyla olabilmektedir. Oysa bu

toplantılara düzenli olarak katılabilmek hiç kolay değildir. E-öğrenme bu konuda kullanıcıya önemli bir fırsat yaratmaktadır.

Ayrıca çağımızdaki sağlık uygulamalarında hekim kendi uzmanlık alanlarının dışındaki alanlardan bilgiye ulaşma ihtiyacını sık sık duymaktadır.

Birçok eğitim programı hekimleri belli bir müfredata dayanarak eğitir. E-öğrenmede yeni öğrenme seviyelerine ulaşıldıkça konular kişiye daha derin bir şekilde yeniden verilir. Bu yaklaşıma "spiral öğrenme" denir. Farklı aşamadaki hekimler için ancak özel bir seviyeye ulaşıldığında bir sonraki öğrenmeye geçme şeklinde bir yaklaşımla, yeterli ve aynı zamanda gereksiz bilgilerle yüklenilmemiş bir çalışma ortamına olanak sağlanmış olur. Multidisipliner yaklaşımla sayesinde herkes kendisini ilgilendiren kısımda ilerleme olanağı bulur.

E- öğrenmeye ait dezavantajlar ve sorunlu konular

- Bilginin doğruluk ve kalite teminatı,
- Uygulamalarının ve içeriğinin "update" edilmesi,
- Hastaların anonimliği ve aydınlatılmış hasta onamının sağlanması,
- Bilginin güvenliği,
- Materyalin mülkiyeti, entellektüel ürünlerin hakları ve telifi,
- Uygulamaları geliştirme ve sürdürme kaynakları,
- Elektronik ortamdan öğrenmeye fazla itimat edilerek klasik öğrenme yöntemlerinin göz ardı edilmesi.

E-öğrenmede asıl zor olanın ilk materyalin hazırlanması değil bu materyalin güncel tutulabilmesidir. Özellikle bu güncelleme konusunda hazırlayıcıları daha ilgili kılmak zor olmaktadır.

E- öğrenmenin ortaya çıkışı ile fikri mülkiyet hakları ve telif konularında çözülmemiş pek çok sorun olduğu görülmüştür. Örneğin; Görüntülerin gerçek sahibinin kim olduğu tartışılmaktadır.

E- öğrenme ile ilgili en önemli risklerden biri de elektronik öğrenmeye fazla itimat edilmesidir.

"E-öğrenme doğrudan klinik uygulamanın ya da klinik eğitimin yerini alamaz". E-öğrenme, tüm öğrenme alanı için mutlak gerekli ve en iyi ortam değildir. Denenmiş geleneksel mevcut yöntemlerin yerini aldığı ya da onların değerini azalttığı düşünülmemelidir.

- *Klasik dersler*; seçilen sözcükler, kullanılan görseller, animasyonlar, vücut dili ve kişisel fikirlerle gerçek bir multi-modal

aktarımdır. Başarılı eğitmenler, her zaman kendi deneyimlerinden özel bir şeyler aktarırlar. Klasik "textbook"ların yeri doldurulamaz. Konferanslara katılmak çok değerli insani ilişkilerin kurulmasına ya da geliştirilmesine olanak sağlar.

E- öğrenme modülleri:

E-makale/E-derleme/E-olgu : "Okudum öğrendim" ilkesine göre çalışan yeni bilginin ilgili kişiye en hızlı ulaşmasını sağlayan modüllerdir. Burada yeni yayınlanan bir makale/derleme/olgu, bir e modüle dönüştürülür ve bazı interaktif özellikler kazandırılarak kullanıcıya ulaştırılır.

E-ameliyat : "Gördüm öğrendim" ilkesine göre çalışan ameliyat kliplerini pek çok diğer eğitim materyali ile birlikte sunan, duraklatma, büyüme, yeniden oynatma gibi olanaklar içeren modüllerdir.

Sonuç: Sağlıkta uzaktan eğitimin kullanımı hızla artacak

Bilgisayarların sayısı artıkça, boyutları küçüldükçe, fiyatları ucuzladıkça ve internet erişimi yaşamın her alanında yaygınlaştıkça, E- öğrenme ortamına ulaşılabilirlik, neredeyse her yerden olanaklı hale gelecektir. Dünyada yaygın biçimde kullanılan e-öğrenme ülkemizde de tüm sağlık alanında mezuniyet sonrası sürekli mesleki gelişim gereksinimlerine yanıt verebilecek yeni ve önemli bir eğitim açılımıdır. Bilgisayar ve network kullanımındaki temel beceriler, gelecekteki tıbbi müfredatın bir parçası hâline de gelecektir. Web tabanlı eğitim, tıp eğitiminde lisans, yüksek lisans ve sürekli mesleki gelişim dâhil bütün eğitim süreçlerinde yararlı olmakta ve çeşitli seviyedeki öğrenci grupları için eş zamanlı eğitim sağlamaktadır. Sağlıkta uzaktan eğitimin muhtemel gereksinim ve çıktıları şunlar olacaktır; Tıp eğitiminde bilişimin geliştirmesi ve entegrasyonu, ilgili herkese ve taraflara esnek e-öğrenme altyapısı oluşturulması, Akademianın dijital okuryazarlık becerisini iyileştirmesi, Öğrenci ve öğretim elemanlarına yönelik yüksek eğitim standartları sağlanması, Sağlık personelinin "yaşam boyu öğrenme" kültürüne katkıda bulunması.

Unutulmaması gereken bir konu; gerek örgün ve gerekse uzaktan, sağlık eğitiminde model kadar müfredatında önemli olduğudur. Mezuniyet öncesi ve sonrası sağlık eğitimi içeriği, ülkenin konumuna ve koşullarına göre kesinlikle yeniden ele alınmalı, öğrencilerin klinikle tanışması daha erken yıllara çekilmeli, ancak bu uygulama temel bilgiler almadan da yapılmamalıdır. Aranılan eğitim modelleri, temel olarak sağlık hizmetine yönelik tıp eğitimi programları, araştırmaya yönelik

tıp eğitimi ve öğrenime odaklı tıp eğitimi programlarını birlikte ve dengeli olarak içermelidir. Daha sonra mezuniyet sonrası ve SMG konuları mezuniyet öncesi yeni modelin sonuçlarına göre yeniden yapılandırılabilir. Sağlık eğitiminde insanın odaklandığı, mekanik olmayan bir eğitim modeli uygulanması beklenmektedir. Bunun için de tıp-sanat-felsefe kesişmesinden yararlanılmalıdır.

Kaynaklar

Academy of Medical Royal Colleges. *Development of e-learning for Doctors. Report by the Academy of Medical Royal Colleges. London; 2007 Sept.* <http://www.aomrc.org.uk/aomrc/admin/reports/docs/Elearning.pdf>

Akdag R. *Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu (2003-2010)*

Barbara R. Heller, Marla T. Oros, and Jane Dumey-Crowley; *The Future of Nursing Education: Ten Trends to Watch*; <http://www.nln.org/nlnjournal/infotrends.htm> (Erişim tarihi: 08.12.2013)

Davies D. *E-learning*. In: Dent JA, Harden RM, eds. *A practical guide for medical teachers*. Edinburgh: Elsevier Churchill Livingstone, 2005:221.

Gokbel H. *Tıp Eğitiminde uzaktan eğitim. Medimagazin* <http://www.medimagazin.com.tr/authors/hakki-gokbel/tr-tip-egitiminde-uzaktan-egitim-72-103-3532.html> (Erişim tarihi: 08.12.2013)

Harden RM. *Myths and e-learning*. *Med Teach* 2002;24 (5) :469-72.

Harden RM. *Trends and the future of postgraduate medical education*. *Emerg M J*, 2006;23 (10):788-802.

Hobma, Sjoerd O.; Ram, Paul M.; van Merode, Frits; van der Vleuten, Cees P. M.; Grol, Richard P. T. M. *Quality in Primary Care*. 2004, Vol. 12 Issue 4, p271-278. 8p.

[http://ekutuphane.tusak.gov.tr/kitaplar/turkiye_saglikta_donusum_programi_degerlendirme_raporu_\(2003_2011\).pdf](http://ekutuphane.tusak.gov.tr/kitaplar/turkiye_saglikta_donusum_programi_degerlendirme_raporu_(2003_2011).pdf) (Erişim tarihi: 08.12.2013)

<http://www.bthaber.com/saglik-egitiminde-model-arayisi/> (Erişim tarihi: 08.12.2013)

[http://www.e-lfh.org.uk/home/\(E-learning+for+health+care+in+UK\)](http://www.e-lfh.org.uk/home/(E-learning+for+health+care+in+UK)) (Erişim tarihi: 08.12.2013)

Issenberg SB, McGaghie WC, Petrusa ER, et al. *Features and uses of high-fidelity medical simulations that lead to effective learning: a BEME systematic review*. *Med Teach* 2005;27 (1) :10-28.

Mumcu G, Köksal L, Şişman N, Çatar Ö. *Continuing Medical Education and E-Learning for Health Professionals*. *MÜSBED* 2011;1(1):74-78.

Seyhan Hidroğlu, ark. *Bir tıp fakültesindeki öğretim üyesi, uzman ve asistan doktorların sürekli mesleki gelişim kavramına bakış açılarının değerlendirilmesi*. *Marmara Medical Journal* 2010;23(3):360-368

Terzi C. *Elektronik Öğrenme* <http://sneg.turkcer.org.tr/eogrenme-nedir.pdf> (Erişim tarihi: 10.12.2013)